

INTRODUCERE LA EVANGHELII

„ *Evangeliiile sunt roadele dintai ale tuturor scrierilor.* ” —
Origen

I. Slavitele noastre Evanghelii

Oricine a facut studii de literatură este familiarizat cu principalele genuri literare: povestirea, nuvela, romanul, piesa, poemul și biografia, precum și alte forme literare. Dar atunci când a venit Domnul Isus Cristos pe pământ, s-a simțit nevoia înființării unei noi categorii de literatură: *evangelia*. Evangeliile nu sunt biografii, deși conțin puterice elemente biografice. Ele nu sunt povestiri, deși conțin parabole cum este cea a fiului risipitor și a bunului samaritean, care ar putea oricând forma subiectul unor nuvele. Unele parabole au fost adaptate, devenind romane sau nuvele. Evangeliile nu sunt reportaje documentare, deși conțin relatări exacte, dar foarte condensate, a multor conversații și cuvântări rostite de Domnul nostru.

Nu numai că „evangelia” este o categorie unică de literatură, ci, după ce cei patru evangheliști au scris Matei, Marcu, Luca și Ioan, matrija canonică a fost distrusă. Cele patru evanghelii — și numai acestea — au fost recunoscute de creștinii drept credincioși din cele aproape două mii de ani de existență a Bisericii. Diversi eretici au scris „*intitulate* evanghelii, dar acestea nu erau altceva decât palide încercări de a-și promova ereziiile lor proprii, cum a fost gnosticismul.

Dar de ce avem patru evanghelii? De ce nu cinci, ca să fim în ton cu cele cinci carji ale lui Moise, ce formează Pentateuchul? Sau de ce nu avem o singură evanghelie lungă, în care să fie omise repetițiile și să li se acorde mai mult spațiu miracolelor și parabolelor? De fapt au existat eforturi de a „armoniza” sau aranja în mod cronologic evenimentele cuprinse în cele patru evanghelii, încă de prin vremea lui Tatian, în secolul al doilea, prin a sa *Diatessaron* (ceea ce înseamnă în greacă „prin patru”).

Într-una a emis teoria potrivit căreia au existat patru evanghelii, pentru a corespunde celor patru colțuri ale lumii și celor patru puncte cardinale, patru fiind numărul universalității.

II. Cele patru simboluri

Mulți oameni, în special cei cu înclinații artistice, apreciază paralela care se poate crea între cele patru Evanghelii și Apocalipsa: leul, bou (sau vâfelul), omul și vulturul. Aceste simboluri au fost însă corelate diferit de creștinii de-a lungul veacurilor. Dacă exista vreo valabilitate pentru aceste *atribute*, cum se numesc acestea în artă, atunci vom spune că leul întrușipează eel mai bine evanghelia după Matei, Evanghelia regală a Leului din Iuda. Bou, ca via de povară, se potrivește perfect cu Marcu, Evanghelia Robului. Barbatul este fără îndoială echivalentul evangheliei după Luca, Evanghelia Fiului Omului. Pana și lucrarea *Standard Handbook of Synonyms, Antonyms & Prepositions* (Manualul de sinonime, antonime și prepoziții) afirmă că: „vulturul este *atributul* Sfantului Ioan, ca *emblemă* a unei vedenii spirituale înaltă.”¹

III. Cele patru auditorii

carora li

se adresează

Probabil cea mai bună explicație pentru faptul că există patru Evanghelii este faptul că Duhul Sfânt caută să ia contactul cu patru grupuri diferite de persoane — patru tipuri antice care continuă să-și aibă corespondențe în epoca modernă.

Nimeni nu contestă că Matei este evanghelia cu eel mai pronunțat caracter iudaic. Citatele din Vechiul Testament, discursurile detaliate, genealogia Domnului nostru și tonul general Semitic vor fi remarcate chiar și de un cercetător novice al acestei evanghelii.

Marcu, scriind probabil din insasi capi-tala imperiului, se adreseaza romanilor si, in acelasi timp, milioanei de oameni cu structura similara, care prefera actiunile, unui stil mai filosofic. Prin urmare, evanghelia sa abunda in miracole, redand, in schimb, mai putine parabole. Evanghelia aceasta nu are nevoie de nici o genealogie, deoarece pe nici un cetacean roman nu l-ar fi interesat genea-logiile evreilor, in cazul unui Rob activ.

evidenta,

Luca este, in mod evident, Evanghelia destinata, in primul rand, grecilor si numero-silor romani, care iubeau si emulau literature si arta elinilor. Oamenii din aceasta categorie sunt indragostiti de tot ce este frumos, de arta, cultura si excelenja in literatura, precum si de teme umaniste. Doctorul Luca e in masura sa raspunda acestor aspiratii. Cores-pondentii din epoca moderna ai acestei categorii de oameni sunt francezii si, desi-gur, urmasii grecilor antici. Nu este de mi-rare ca un francez a rostit binecunoscuta afirmatie, potrivit careia Luca este „cea mai frumoasa carte din lume” (vezi Introducerea la Luca).

Cui i se adreseaza evanghelia dupa Ioan? Ioan este Evanghelia universal, care are ceva de spus pentru toti. Este evanghelistica (20:30, 31), si totusi profund indragita de filosofi crestini de marca. Explicatia acestei universalitati o vom gasi, poate, in faptul ca Ioan este destinata „celeia de-a treia rase” — nume dat de pagani primilor crestini, pentru faptul ca acestia nu erau nici evrei, nici pagani.

IV. Alte simboluri grupate in jurul a patru elemente

In Vechiul Testament gasim alte simboluri grupate in jurul a patru elemente, care se ingemaneaza minunat cu simbolistica celor patru Evanghelii.

„Mladita”, ca titlu al Domnului nostru, apare in urmatoarele contexte:

„...lui David o Mladra... un rege” (Ier. 23:5, 6)

„Robul Meu, MLADITA” (Zah.

3:8) „Omul... MLADITA” (Zah.

6:12) „Mladu;a Domnului”

(Iehova) (Isa. 4:2) Gasim de

asemenea in Vechiul Testament

patru „lata”, care corespund

exact temelor principale ale

Evangheliilor: „Iata Regele tau”

(Zah. 9:9) „Iata Robul Meu” (Isa.

42:1) „Iata Omul” (Zah. 6:12)

„Iata Dumnezeuul tau” (Isa. 40:9)

O ultima paralela, mai puin

dar care a constituit o mare binecuvantare pentru multi, este cea constituită de cele patru culori de materiale din cort, impreuna cu sensurile simbolice corespunzatoare, si prezentarea cvadrupla pe care o fac evanghelistii atributelor Domnului:

Purpuriu este culoarea de preferință a lui *Matei*, Evanghelia Regelui. Judecatori 8:26 scoate in evidenta natura regala a acestei culori.

Stacojiu sau extrasul de carmaz, care se otyinea prin sfaramarea unui vierme de COCHINEAL. Asta ne duce cu gandul imediat la *Marcu*, Evanghelia robului, „un vierme si ne-om” (Ps. 22:6)

Albul se refera la faptele neprihanite ale sfintilor (Apo. 19:8). *Luca* subliniaza umanitatea desvarsita a lui Cristos.

Albastru reprezinta bolta senina a cerului (Ex. 24:10), care infatiseaza minunata Dumnezeu a lui Cristos — nota predominanta in Evanghelia dupa *Ioan*.

V. Ordinea și accentul

In Evangheliile, gasim evenimente care nu sunt intotdeauna enumerate in ordinea in care s-au petrecut. Este bine sa știm de la inceput ca Duhul lui Dumnezeu adesea grupeaza evenimentele in functie de invatatura lor morala. Iata ce spune Kelly in aceasta privință:

Se va dovedi, pe măsura ce înaintăm (in studiul nostru) că ordinea întâlnită in Evanghelia după Luca este de natura morala și ca el clasifica faptele, conversațiile, întrebările, răspunsurile și discursurile Domnului nostru in functie de legăturile lui, și nu doar in ordinea externa a succesiunii evenimentelor, care, de fapt, ar fi cea mai rudimentara și mai infantila dintre modalitățile de consemnare a faptelor. Dar a grupa evenimentele împreuna cu cauzele și urmarile lor, in ordinea lor morala, constituie o sarcina mult mai dificila pentru istoric, care se doosebește, prin aceasta, de simplul cronicar. Dumnezeu il ajuta pe Luca sa realizeze acest lucru la modul desavarsit.²

VI. Intrebarea sinoptica

De ce exista atat de multe *asemanari* — pana acolo incat gasim aproape formulari identice in cazul unor pasaje destul de lungi — si, in acelasi timp, atat de multe *deosebiri* in cazul primelor trei Evanghelii? — Iata ceea ce s-a numit „Problema sinoptica”. Ea constituie o problema mai mult pentru cei care neaga inspiratia, decat pentru crestini

conservatori. Multe teorii complexe au fost formulate, presupunand adesea documente teoretice pierdute, care nu s-au pastrat in forma scrisa. Unele dintre aceste idei sunt in acord cu Luca 1:1, fiind eel putin *posibile* din punct de vedere ortodox³. Totuși unele dintre aceste teorii au atins punctul in care afirma ca biserica primului secol ar fi incro-pit „mituri” despre Isus Cristos. Pe langa caracterul de infidelitate faș de toate Scrip-turile Creștine și istoria bisericii pe care il reprezinta aceste teorii de așa-zisa „critica formală”, trebuie sa subliniem ca nu exista nici o dovada documentara pentru nici una dintre ele. Mai mult, *nu se vor gdsi nici macardoi cercetatori* care sa fie de acord in privinfa modului in care categorisesc și fragmenteaza ei Evangheliile Sinoptice.

O solute mult mai buna a acestei proble-me o gasim in inseși cuvintele Domnului de la Ioan 14:26: „Dar Mangaietorul (Ajutorul, in engleza), Duhul Sfânt, pe care fatal il va trimite in numele Meu, El va va invaja toate lucrurile, și va va aminti de toate lucrurile pe care vi le-am spus.”

Astarezolvaproblemaamintirilor martorilor oculari din Matei și Ioan, ba chiar și din Marcu — presupunand ca el consemneaza amintirile lui Petru așa cum afirma istoria bisericii. Adaugati la acest ajutor direct din partea Duhului Sfânt documented scrise mentfonate la Luca 1:1, extraordinar de exacta marturie verbala a *tradifiei orale* la popoarele semitice și aveti raspunsul la intrebarea sinoptica. Orice adevaruri, detalii sau interpretari care ar fi fost necesare din-colo de aceste surse puteau fi revelate direct „(in cuvinte) pe care Duhul Sfânt le preda” (1 Cor. 2:13).

Prin urmare, ori de cate ori intalnim ceea ce pare la prima vedere o contradictie sau o neconcordanja asupra detaliilor, sa ne intre-bam numaidecat: „De ce omite, include sau subliniaza *aceasta* Evanghelietaocmai evenimentul sau cuvantarea respectiva?” De pilda, de doua ori Matei consemneaza ca doua persoane au fost vindecate (de orbire și de posesiune demonica), in vreme ce Marcu si Luca nu menfioneaza faptul respectiv decat o data. Unii vad aici o contradictie. S-ar fi cuvenit ca Matei, evanghelia iudeilor, sa consemneze doi oameni, deoarece potrivit legii iudaice orice declarajie „trebuia sa se sprijine pe marturia a doi sau trei

martori”, in vreme ce celelalte evanghelii menlioneaza persoana *cu numele* (orbul Bartimeu).

Urmatoarele selecții ilustreaza faptul ca

unele din dublurile aparente din Evanghelii au, de fapt, rolul de a scoate în evidență importante deosebiri:

Textul de la Luca 6:20-23 pare să dubleze Predica de pe Munte, dar prima este o predică rostită pe câmpie (Luca 6:17). Ferici-rile descriu caracterul unui cetăcean ideal al împărăției, în vreme ce Luca urmărește stilul de viață al celor care sunt ucenicii lui Cristos.

Luca 6:40 pare să fie identic cu Matei 10:24. Dar la Matei Isus este învățătorul iar noi suntem ucenicii Săi. La Luca făcătorul de ucenici este învățătorul iar persoana pe care o învață este acesta este ucenicul. Matei 7:22 subliniază slujirea adusă Regelui, în vreme ce Luca 13:25-27 descrie partașia cu învățătorul.

În vreme ce Luca 15:4-7 constituie o aspră condamnare a fariseilor, Matei 18:12, 13 se ocupă de copii și de dragostea lui Dumnezeu pentru ei.

Atunci când se aflau de față numai credincioșii, Ioan a afirmat: „El va boteza cu Duhul Sfânt” (Marcu 1:8; Ioan 1:33). Când însă erau prin preajmă tot felul de oameni, în special farisei, el a spus: „El va boteza cu Duhul Sfânt și cu apă” (un botez al iudeilor) (Mat 3:11; Luca 3:16).

Expresia „Cu ce măsură măsurați...” se aplică la *atitudinea noastră de condamnare* față de alții în Matei 7:2, iar la Marcu 4:24 aceeași expresie se referă la *modul în care ne însușim Cuvântul*, în vreme ce la Luca 6:38 expresia face aluzie la *doctrina* noastră.

Prin urmare, aceste deosebiri nu constituie contradicții, ci exemple luate în textul sacru cu premeditare, pentru a-l îndemna pe credinciosul meditativ să caute hrana spirituale.

VII. Paternitatea caitelor

De regulă, atunci când se discută despre paternitatea Evangheliilor — și nu numai a lor, ci și a tuturor caitelor Bibliei — se obișnuiește să se împartă marturiile în dovezi *externe* și *interne*. Exact același lucru ne propunem să-l facem și noi în cazul tuturor celor douăzeci și șapte de cărți ale Noului Testament, în categoria dovezilor externe intra scriitorii care au trait mai aproape de perioada redactării cărților — în general, așa-numii „parinți ai bisericii”, din secolele al doilea și al treilea și cinci eretici sau învățători falși. Oamenii aceștia citează, fac aluzii sau uneori ne vorbesc concret despre cărțile și autorii care ne interesează. De

pilda, dacă Clement din Roma citează 1 Co-rințeni către sfârșitul secolului întâi al erei creștine, e evident că această carte nu poate fi o plastografie din secolul al doilea, scrisă de cineva care semnează cu numele lui Pavel. La categoria dovezilor interne vom analiza stilul, vocabularul, istoria și conținutul unei cărți, pentru a vedea dacă sprijina sau contrazice ceea ce pretind documentele externe și autorii. De pilda, stilul cailor Luca și Fapte susțin cu argumente parerea că autorul lor a fost un medic cult ne-evreu.

În multe cărți se aduce în discuție așa-zisul „canon” al ereticului din secolul al doilea, Marcion (care nu este altceva decât lista cailor aprobate de acesta). El nu a aprobat decât o versiune foarte redusă a lui

Luca și doar zece dintre epistolele lui Pavel. Cu toate acestea, este un martor util, deoarece ne arată care cărți constituiau norma pe vremea sa. Canonul Muratorian (numit astfel după cardinalul italian Muratori, care a descoperit documentul respectiv) este o listă ortodoxă, deși oarecum fragmentară, a cărților creatine canonice.

NOTE FINALE

¹James C. Fernald, ed., „Emblem,” *Funk & Wagnalls Standard Handbook of Synonyms, Antonyms, and Prepositions*, pg. 175.

²William Kelly, *An Exposition of the Gospel of Luke*, pg. 16.

„Ortodox” cu sensul de „drept credin-cios”, nu aparținând cultului ortodox.